HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

שאין זה מקומה ר' אומר לא מן השם הוא זה אלא מפני שספר חשוב הוא בפני עצמו כמאן אזלא הא דא"ר שמואל בר [א]נחמן א"ר יונתן [1]חצבה עמודיה שבעה אלו שבעה ספרי תורה כמאן כר' מאן תנא דפליג עליה דר' רשב"ג הוא דתניא רשב"ג אומר עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה ולמה כתבה כאן כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה פורענות שנייה מאי היא [2]ויהי העם כמתאוננים פורענות ראשונה [3]ויסעו מהר ה' וא"ר [ב]חמא בר' חנינא שסרו מאחרי ה' והיכן מקומה אמר רב אשי בדגלים °איבעיא להו הגליונין של ס"ת מצילין אותן מפני הדליקה או [א]אין מצילין אותן מפני הדליקה ת"ש ס"ת שבלה אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין ואם לאו אין מצילין ואמאי תיפוק ליה משום גיליון דידיה בלה שאני ת"ש ס"ת שנמחק אם יש בו ללקט שמונים וחמש אותיות כגון פרשת ויהי בנסוע הארון מצילין ואם לאו אין מצילין ואמאי תיפוק ליה משום גיליון דידיה מקום הכתב לא קמיבעיא לי דכי קדוש אגב כתב הוא דקדוש אזל כתב אזלא לה קדושתיה כי קמיבעיא לי של מעלה ושל מטה שבין פרשה לפרשה שבין דף לדף שבתחלת הספר שבסוף הספר ותיפוק ליה משום ההוא °דגייז ושדי ת"ש (ג)[ב]הגליונין של מעלה ושל מטה שבין פרשה לפרשה שבין דף לדף שבתחלת הספר שבסוף הספר מטמאין את הידים דילמא אגב ס"ת שאני ת"ש [ג]הגיליונין וספרי מינין אין מצילין אותן מפני הדליקה אלא נשרפין במקומן הן ואזכרותיהן מאי לאו גליונין דספר תורה לא גליונין דספרי מינין (א) השתא ספרי מינין גופייהו אין מצילין גליונין מבעיא הכי קאמר וספרי מינין הרי הן כגליונים גופא [ד]הגליונים וספרי מינין אין מצילין אותם מפני הדליקה רבי יוסי אומר בחול קודר את האזכרות שבהן וגונז והשאר שורפן א"ר טרפון [ה]°אקפח את בני [ד]שאם יבאו לידי שאני אשרוף אותם ואת האזכרות שבהן [ה]שאפי' אדם רודף אחריו להורגו ונחש רץ להכישו נכנס לבית ע"ז ואין נכנס לבתיהן של אלו שהללו מכירין וכופרין והללו אין מכירין וכופרין ועליהן הכתוב אומר [4][ו]אחר הדלת והמזוזה שמת זכרונך א"ר ישמעאל ק"ו [ו]ומה לעשות שלום בין איש לאשתו אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים הללו שמטילין קנאה ואיבה ותחרות בין ישראל לאביהן שבשמים על אחת כמה וכמה ועליהם אמר דוד [5]הלא משנאיך ה' אשנא ובתקוממיך אתקוטט תכלית שנאה שנאתים לאויבים היו לי וכשם שאין מצילין אותן מפני הדליקה כך אין מצילין אותן לא מן המפולת ולא מן המים ולא מדבר המאבדן בעי מיניה (ב) יוסף בר חנין מר' אבהו הני ספרי דבי אבידן מצילין אותן מפני הדליקה או אין מצילין [ז]אין ולאו ורפיא בידיה רב °לא אזיל לבי אבידן וכ"ש לבי נצרפי שמואל לבי נצרפי לא אזיל לבי אבידן אזיל אמרו ליה לרבא מ"ט לא אתית לבי אבידן אמר להו דיקלא פלניא איכא באורחא וקשי לי ניעקריה דוכתיה קשי לי מר בר יוסף אמר אנא מינייהו אנא ולא מסתפינא מינייהו זימנא חדא אזיל בעו לסכוניה [ח] אימא שלום דביתהו דרבי אליעזר אחתיה דרבן גמליאל הואי הוה ההוא [ט]פילוסופא בשבבותיה

דהוה

שאין זה מקומה. שאינה ראויה לכאן דלאו בהילכות מסעות משתעי לעיל מיניה אלא בדגלים היתה ראויה ליכתב בפרשת במדבר סיני: **לא מן השם הוא זה.** לא זה השם של טעמי הסימניות דמקומה הוא דפרשה זו בתחלת מסע שנסעו מהר סיני [י] איירי כדכתיב לעיל מיניה (ג) ויהי בחדש השני בשנה השנית בעשרים לחדש נעלה הענן וגו'[כ]: **ז' ספרי תורה.** דפרשה זו ספר לעצמו נמצא שלמעלה ספר לעצמו [ושלמטה ספר לעצמו] הואיל וזה מקומה נמצא ספר וידבר נחלק לג' ספרים: **עתידה פרשה זו.** לעתיד שיהו כל הפורעניות בטלין ולא ידאגו לפורענות ויצר הרע בטל: **מאחרי ה'.** בתוך ג' ימים למסעם התאוו האספסוף תאוה להתרעם על הבשר כדי למרוד בהקב"ה: **הגליונין.** קלפים חלקים. וקס"ד השתא דבכל לדדין שיהו חלקים קמיבעיא ליה כגון חלק שלמעלה ושלמטה ושנמחק כתבו ונעשה חלק: **בלה שאני.** דכיון שבלה אף הגליון בטל וכי מיבעיא ליה שהגליונין קיימים אלא שהכתב הלך: **ותיפוק ליה משום גליון דידיה.** דהיינו כל הספר תורה: **מקום הכתב.** שנמחק: **לא מבעיא לי.** דודאי מיגרע גרע דכי קדיש מעיקרא לאו לשם גליון חלק קדיש אלא אדעתא דכתב וכיון דאזל ליה כתב פקע מקדושתיה: **של מעלה ומטה.** דמתחלה לשם חלק קדיש והשתא כשנמחק כתב הספר נמי חלק הוא: ה"ג **ותיפוק ליה משום ההוא דגייז ושדי.** והכי פירושא ותיפוק ליה דאע"ג דאין בו כדי ללקט פ"ה אותיות הוה ליה למיתני בברייתא מצילין משום ההוא ריוח של מעלה ומטה אלא לאו פשוט מיניה דאין מצילין. ומשני דגייז ושדי שנחתכו הגליונים ולא נשתייר בו אלא מקום הכתב: **שבתחלת הספר ושבסוף הספר.** שכולן היו כתובין כמגילה כס"ת ואמרי' בב"ב בפ"ק (דף יג:) ראשו כדי לגול עמוד סופו כדי לגול היקף להקיף כל הכרך: **מטמא את הידים.** אם נגע בו ונגע בתרומה פוסלה דמגזירת י"ח דבר היא (לעיל דף יד.): **דילמא אגב ס"ת.** שלא נמחק כתב הספר אלא כולו קיים וזה נגע בגליונים וכי מבעיא לן בנמחק הספר ואין כאן קדושה אלא משום גליון שמשמשו בעודו קיים: **ספרי מינין.** משרתים[ל] לע"ז וכתבו להן תורה נביאים וכתובים כתב אשורית ולשון הקודש: **וספרי המינין גופייהו מצילין.** בתמיה: **ספרי המינין הרי הן כגליונים.** כקלפים חלקים שלא נכתב בהם מעולם: **קודר.** חותך חתיכות הקלף מקום השם: **שאפי' רודף אדם להורגו.** על עצמו קאמר: **שהללו.** נכרים העובדים ע"ז אינן מכירין שהרי בכך גדלו וכך למדום אבותם: **ואחר הדלת והמזוזה שמת זכרונך.** זכרון הוא בידך ואינה שכחה לך אלא שהשלכת אותי אחרי הדלת: **כך אין מצילין אותן.** אפי' בחול: **דבי אבידן.** ספרים שכתבו להם המינין[מ] להתווכח עם ישראל ומקום שמתווכחים שם קרי ליה בי אבידן: **אין ולא.** זימנין אמר ליה אין זימנין א"ל לא: **לבי נצרפי.** ע"ז וכך שמה: **וקשה לי.** שכורסן נעשו גבשושית ולדחותם בקש בא: **אמרי ליה ניעקריה קשה לי דוכתיה.** שתהא שם גומא אי נמי נסיתיו וקשה לי ריחו. וכל זה שהיו מתייראין רב ורבא מלכת לבי אבידן שמא מתוך שיתווכחו יעמדו עליהם ויהרגום: **מינייהו אנא.** מכירי הם: [נ] **פילוסופא.** [ס] מין°:

דהוה

פורענות ראשונה ויסעו וא"ר חנינא שסרו מאחרי השם. °פי' בקונטרס שמאז התחילו לשאול בשר ואומר ר"י דאין נ"ל כן אלא פורענות ראשונה כדאמר במדרש (ילמדנו) ויסעו שנסעו מהר סיני דרך שלשת ימים כתינוק היוצא מבית הספר שבורח לו והולך לו כך היו בורחים מהר סיני דרך שלשת ימים לפי שלמדו הרבה תורה בסיני[א] אמר הקב"ה (ד) נסמוך פורענות לפורענות לאו אלא נפסוק פרשת ויהי בנסוע הארון[ע]: **ספרי מינין כו' א"ר טרפון כו'.** אומר ר"י דמיירי בנמצאו ביד מינין דאי כתבן מין הא אמר בפרק השולח (גיטין דף מה:) נמצא ביד מין יגנז כתבו מין ישרף ודוחק לומר דאתי כר"ט ודלא כרבנן ורבי יוסי:

כך אין מצילין אותן לא מן המים כו'. דלא תימא דוקא מן הדליקה אין מצילין משום דאי שרית ליה אתי לכבויי אלא אפילו היכא דליכא למיגזר מידי אסור לטלטלן ולהוציאן והך סיפא כרבנן דלרבי טרפון לא איצטריך:

פילוסופא. מין כדפי' בקונטרס ורבינו שמע [מיהודי אחד שבא מארץ יון ואמר] דבלשון יון פלוסופוס הוא דוד החכמה ואית דגרסי פילא סבא והוא לשון לצון שחוק כדאמר באיכה רבתי דפלי ביהודאי פירוש שחק ונתלוצץ:

ושמואל

מסורת הש"ס

א) [צ"ל נחמני], ב) [תענית כט.], ג) ידים פ"ג מ"ד ע"ש, ד) [תוספת' פי"ד], ה) [לעיל יז.] [זבחים יג.], ו) [סוכה נג: נדרים סו: מכות יא. חולין קמא.], ז) [לעיל קיג. וש"נ], ח) רבי מאיר קרי ליה און גליון רבי יוחנן קרי ליה עון גליון. חסרונות הש"ס, ט) [פירוש חוזה בכוכבי' ערוך], י) בס"י דאיירי לעיל מיניה, כ) [במדבר י], ל) בס"א: משומדים, מ) בס"א: הגלחים, נ) ר' מאיר קרי. לספרי המינין און גליון לפי שהם קורין אותם אונגיל"א. חסרונות הש"ס, ס) [ובע"ז דף נג. פירש רש"י פילוסופין חכמי האומות], ע) [עי' תוי"ט פ"ה דאבות משנה ד],

תורה אור השלם

1 חָכְמוֹת בָּנְתָה בֵיתָהּ חָצְבָה עַמּוּדֶיהָ שִׁבְעָה:
משלי ט א

2 וַיְהִי הָעָם כְּמִתְאֹנְנִים רַע בְּאָזְנֵי יְיָ וַיִּשְׁמַע יְיָ וַיִּחַר אַפּוֹ וַתִּבְעַר בָּם אֵשׁ יְיָ וַתֹּאכַל בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה:
במדבר יא א

3 וַיִּסְעוּ מֵהַר יְיָ דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַאֲרוֹן בְּרִית יְיָ נֹסֵעַ לִפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ שְׁלֹשֶׁת יָמִים לָתוּר לָהֶם מְנוּחָה:
במדבר י לג

4 וְאַחַר הַדֶּלֶת וְהַמְּזוּזָה שַׂמְתְּ זִכְרוֹנֵךְ כִּי מֵאִתִּי גִּלִּית וַתַּעֲלִי הִרְחַבְתְּ מִשְׁכָּבֵךְ וַתִּכְרָת לָךְ מֵהֶם אָהַבְתְּ מִשְׁכָּבָם יָד חָזִית:
ישעיהו נז ח

5 הֲלוֹא מְשַׂנְאֶיךָ יְיָ אֶשְׂנָא וּבִתְקוֹמְמֶיךָ אֶתְקוֹטָט:
תהלים קלט כא

הגהות הב"ח

(א) גמ' דספרי מינין (השתא ספרי וכו' מבעיא תא"מ) ונ"ב גי' רש"י וספרי מינין גופייהו מצילין: **(ב)** שם בעי מיניה רב יוסף: **(ג)** רש"י ד"ה לא מן השם וכו' כדכתיב לעיל מיניה ויהי בשנה השנית בחדש השני בעשרים בחדש: **(ד)** תום' ד"ה פורעניות וכו' אמר הקב"ה לא נסמוך פורענות לפורענות אלא:

גליון הש"ס

גמ' איבעיא להו הגליונין. עי' מגילה דף לב ע"א תוס' ד"ה הלוחות: **שם** דגייז ושדי. עי' תשובות זכרון יוסף סימן יא ויב: **שם** אקפח את בני. לעיל דף יז ע"א זבחים דף יג ע"ב: **שם** לא אזיל לבי אבידן. עי' ע"ז דף יז ע"א תוס' ד"ה הרחק: **רש"י** בד"ה פילוסופא מין. עי' מס' ד"א רבה פ"ה: **תוס'** ד"ה פורענות פי' בקונטרס. עי' תוי"ט פ"ה מ"ד דאבות:

מוסף רש"י

אקפח. אקברם, לשון מיתוך וקילור (לעיל יז.). **לעשות שלום בין איש לאשתו.** לבדוק את הסוטה ואם טהורה היא יהא שלום ביניהם (סוכה נג:). **שמי שנכתב בקדושה.** שכתב במגילה יתן ה' אותך וגו', כדכתיב (במדבר ה) וכתב את האלות האלה (סוכה שם). **ימחה על המים.** דכתיב בסוטה ומחה אל מי המרים, והרבה אזכרות בפרשה ואפ"ה כתיב ומחה כו' (מכות יא. וכעי"ז חולין קמא.). **אין ולאו ורפיא בידיה.** רפויה היתה התשובה בפיו אם לאסור אם להתיר (לעיל קיג.) **או:** לא היה מחזיק בדבריו לא לאיסור ולא להיתר, פעמים שאמר הן ופעמים שאמר לאו, ורפיא בידיה ולא היתה מוחזקת הוראה זו בידו (קדושין סה. וכעי"ז ב"מ יד:).

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פכ"ג מהלכות שבת הלכה כז טוש"ע או"ח סימן שלד סעיף כ:
ט ב מיי' פ"ט מהלכות שאר אבות הטומאות הלכה ו:
י ג ד מיי' פ"ו מהלכות יסודי התורה הלכה ח ופ"א מהלכות תפילין הלכה יג טור שו"ע או"ח סימן שלד סעיף כא וטור שו"ע יו"ד סימן רפא סעיף א:
יא ה טוש"ע יו"ד סימן קנז סעיף ג:

לעזי רש"י

אונגיל"א (בחסרונות הש"ס) [איונגילי"ש]. יסוד של נוצרים

מוסף תוספות

א. אמרו 'שלא ירבה עלינו מצוות'. מאירי. וזהו 'ויסעו מהר ה'', שהיה מחשבתם להסיע עצמן משם מפני שהוא הר ה'. רמב"ן עה"ת במדבר י', ל"ה.

רב נסים גאון

פרק ששה עשר כל כתבי הקודש

כמאן אזל הא דא"ר שמואל בר נחמני חצבה עמודיה שבעה אלו ז' (חומשי) [ספרי] תורה כמאן כר'. דר' סבר ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו. א"כ על דעת ר' מתחילת ספר וידבר עד ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו, ופרשת ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו, ומן שם עד סוף ספר וידבר ספר בפני עצמו. נחלק ספר וידבר לג' ספרים, הרי ג' ספרי וידבר עם ד' ספרים הנשארים יהיו הכל ז'. ובבראשי' דר' אושעיא בפרשת אלה תולדות יצחק [פרשה סד] תניא כוותיה ויקרא אותה שבעה כנגד ספר וידבר שהוא משלים ז' ספרי תורה. והלא ה' הם. אלא בר קפרא עבד מן ספר וידבר עד ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו, ויהי בנסע הארון ספר בפני עצמו, מן תמן ועד סיפיה דספרא ספר בפני עצמו. **בי נצרפי,** מן בתי ע"ז. ומשכחת במסכת עירובין בפרק חלון [דף פ] ובמסכת ע"ז בפרק כל הצלמין [דף מח] אי זו היא אשירה סתם, אמר רב כל שכומרין משמרין אותה ואין טועמין מפירותיה, ושמואל אמר כגון דאמרי הני תמרי נינהו לשיכרא דבי ניצרופי ושתו ליה ביום אידם.

רבינו חננאל

גליונים של ס"ת. איבעיא אם מצילין אותן, ולא איפשיטא. **ס"ת** שנמחק מקום המחק אין בו קדושה, דאמרינן כי קדוש היכא דאיכא כתב, ליכא כתב לא קדוש. **ומשום** דאית טעותא בנוסחאות בהא שמעתא כתבנא כולה. ת"ש ס"ת שבלה אם יש בו ללקט פ"ה אותיות מצילין אותו ואם לאו אין מצילין. ותיפוק ליה משום גליון, בלה שאני. כלומר אם מצילין מפני הגליונין לא הוה צריך לדקדוקי בתר פ"ה אותיות. ושנינן בלה שאני, מכלל כי אם לא בלה מצילין אותו מפני הגליונין אע"פ שאין בו ללקט פ"ה אותיות. ת"ש ס"ת שנמחק אם יש בו כדי ללקט פ"ה אותיות מצילין אותו ואם לאו אין מצילין אותו. ושנינן נמחק לא קא מיבעיא לן, דכי קדוש כי איכא כתב, כי ליכא כתב לא קדוש, כי קא מיבעיא לי גליונות של מעלה ושל מטה ושבין דף לדף ושבין פרשה לפרשה שבתחלת הספר ושבסופו מאי (טעמא). ת"ש גליונים של מעלה ושל מטה שבין דף לדף שבין פרשה לפרשה שבתחלת הספר ושבסופו מטמאין את הידים. ומשנינן דילמא כי חשיבי אגב ס"ת, אבל גליונים דלא מטמו את הידים לאו כוותיה אינון. **וכיון** דבעיא זו לא איפשיטא, מחמרינן בבזיון כתבי קדש ומצילין אותן מפני הדליקה בשבת. ותוב מהא דתניא הגליונין וספרי המינין אין מצילין אותן מפני הדליקה, מיגו דדחינן ומוקמינן לה גליונין של ספרי מינין. ואקשינן מכלל דספרי מינין גופיהן מצילין. ושנינן הכי, ספרי מינין הרי הן כגליונין, כלומר כשם שהגליונין שאין כתיבה עליהן אין להן כבוד ואין מצילין אותן, כך ספרי מינין, מכלל שהגליונין של ס"ת מצילין אותן. **והני ספרי מינין, ספרי תורה שכתבן מין אינון, דקי"ל כר"נ** דאמר נקיטינן ס"ת שכתבו מין ישרף, כתבו גוי יגנז, נמצא ביד מין יגנז, ביד דגוי אמרי לה יגנז ואמרי לה קורין בו. אבל הספרים שחיברו אותן המינין דברי הכל ישרפו, דהא כתבי קדש שכתובין תרגום איפליגו בהן אם מצילין אותן מפני הדליקה אי לא, ספרי מינין מיבעיא. ואלו פ"ה אותיות כנגד פרשת ויהי בנסוע הארון, ופרשה זו ויהי בנסוע הארון ספר בפני עצמו הוא, ומקומו בדגלים ולמה נכתב כאן, להפסיק בין פורענות ראשונה שהיא ויסעו מהר ה' וגו' לפורענות שנייה שהיא ויהי העם כמתאוננים וגו'. **ספרי דבי אבידן.** חצר ידועה למלכים ויש בה ספרי חכמות מכל אומה ויש בה ספרי תורה (קדש) ונביאים וכתובים כתובים בלשה"ק. ומפני שאינו ידוע מי כתבן או ישראל או זולתן, אמרו על ר' אבהו שהיה הדבר רפיא בידיה להורות עליהן להצילן או לא. וזה [בי] אבידן היו מתקבצין שם חכמים ונבונים מכל אומה ונושאין ונותנין בדברי חכמה. וכן בי נצרפי, מיהו בבי נצרפי היתה שם ע"ז, דגרסינן בע"ז איזו היא אשירה סתם, אמר שמואל כגון דאמרי הני תמרי נהווין לשכרא דבי נצרפי ושתו ליה ביום אידם. אמר אמימר אמרו לי סבי (דשם בריתא) [דפומבדיתא] הילכתא כשמואל. והני מילי הנצרים שהיו באותו זמן הן, שעד אותה שעה לא טוכסין להן הטכסיסין שהן עכשיו בידיהן אלא כתועין היו, יש מהן שומרין התורה ויש מהן שאינן שומרין, וכולן קוראין אותה, ויש מי שהיה קוראה בלשה"ק.